

કેવી હતી એ ક્ષણો !

— યશવંત કડીકર

મારું નાવ અરબી સમુદ્રમાં લંગર નાખીને ઊભું હતું. બીજે દિવસે સવારે તરનારાઓની હરીફાઈ હતી. પાંચ હરીફોને પંદર કિલોમીટર પહોળી કેરિવે ખાડી નક્કી કરેલા સમયમાં પાર કરવાની હતી. નાવના દરેક રસોડામાં હરીફો માટે તૈયાર થતી વાનગીની વાસ આવી રહી હતી. કોઈ રાષ્ટ્રીય કક્ષાની હરીફાઈ નિહાળવાનો આ મારો પહેલો પ્રસંગ હતો.

સમય થતાં હરીફાઈ શરૂ થઈ. મારે રસ્તામાં તરનારાઓની દેખરેખ રાખનારી રક્ષક નૌકામાં વાયરલેસ ઓપરેટર તરીકેની ફરજ બજાવવાની હતી. તરનારાઓ અને અધિકારીઓ વચ્ચે સંપર્ક જારી રાખવાની ફરજ મારી હતી.

હું કુતૂહલપૂર્વક મારો વાયરલેસ સેટ ફ્લેશિંગ લાઇટ, સોમાફોર ફ્લેગ(સંકેત ઝંડી) તથા રિવોલ્વર સંભાળીને રક્ષક નૌકામાં પ્રવાસ કરનાર પહેલો સભ્ય હતો.

હરીફો ધીમે ધીમે સમુદ્રમાં આગળ વધી રહ્યા હતા. મારી નાવ દૂર રહીને એમનું ધ્યાન રાખી આગળ વધી રહી હતી.

ધીમે ધીમે દિવસ ઢળી ગયો. સૂર્ય અસ્તાચલ પર હતો. સાંજનો અંધકાર કિનારા પરનાં નાળિયેરનાં ઝાડ પર ઊતરી રહ્યો હતો. ખાડીની બન્ને બાજુ ઠેર ઠેર સળગતી, ઓલવાતી દિશાસૂચક ફ્લોટિંગ લાઇટનો પ્રકાશ તેજ થવા લાગ્યો હતો.

હરીફો સાંજના ભોજન માટે અધીરા બનીને સમુદ્રના પાણીમાં આગળ વધી રહ્યા હતા. નૌકાનું રક્ષાદળ કામમાં વ્યસ્ત હતું. ત્યાં જ એક બનાવ બન્યો.

મારી જમણી બાજુએ સો મીટરના અંતરે એક હરીફ જે એના સાથીઓથી છૂટો પડી ગયો હતો, તે દરિયાઈ ઘાસમાં ઊલટ-બુલટ થઈ રહ્યો હતો. મેં ઉત્સુકતાપૂર્વક ગળામાં લટકી રહેલા દૂરબીનને આંખ પર લગાવીને ધ્યાનથી જોયું. તો એ આછા અજવાળામાં પેલા હરીફનો ચહેરો ભયભીત જણાતો હતો. મને થયું કે તે કાંઈ જળચર પ્રાણી સાથે સંઘર્ષ કરી રહેલ છે. મેં તરત જ રક્ષકદળના વડા લેફ્ટનન્ટ એચ.એલ.વાહીને આ વાતની જાણ કરી. લેફ્ટનન્ટ વાહીએ એમના દૂરબીનથી પેલા તરનારા હરીફને જોયો. તરત જ એમણે નૌકાચાલકને એની નજીક નૌકા લઈ જવાનો હુકમ આપ્યો.

નૌકા ચલાવનારે તરત એન્જિનથી ચાલતી નૌકાની ગતિ વધારી અને પેલાની આસપાસ ચક્કર લગાવવા માંડ્યા. ત્યાંનું દ્રશ્ય જોઈને અમારા બધાનાં રુવાંટાં ખડાં થઈ ગયાં.

પેલો તરનારો હરીફ એક ખૂનખાર દરિયાઈ સાપ સાથે ટક્કર લઈ રહ્યો હતો. પેલો હરીફ ખૂબ જ સ્ફૂર્તિ ધરાવતો અને ચાલાક હતો. તે પોતાના શરીરને વળાંક આપીને પાણીમાં ડૂબકી મારીને એના હરીફ પેલા સાપને મચક આપતો ન હતો. તો પણ ત્યાંની પરિસ્થિતિ સાપ માટે વધુ અનુકૂળ હતી. તે સમુદ્રની સપાટી પર પૂરા જોશથી પેલા તરનારા હરીફ પર હુમલો કરતો હતો.

અમને સમજાતું નહોતું કે મુસીબતમાં ફસાયેલા આ હરીફને અમે મદદ કરી શકીએ. નૌકાઓને પાસે લઈ જવી એ જોખમ હતું, કારણ એવું કરવાથી પાણીની લહેરો તરનારની સમતુલા બગાડી શકે એમ હતી. અમારી પાસે કાંઈ લાંબો દંડો કે બીજી કોઈ વસ્તુ ન હતી, જેથી સાથ પર ઘા કરી શકાય.

મારા ઉપરાંત નૌકામાં બે બંદૂકધારીઓ હતા એમની પાસે એસ.એલ.આર. પ્રકારની રાયફલો હતી. બંને બંદૂકધારીઓ રહી રહીને એમની બંદૂકોના નટ પર હાથ પછાડી પછાડીને એમની અવ્યસ્તતા વ્યક્ત કરી રહ્યા હતા.

ગોળી ચલાવવી એ પણ ઓછું જોખમ ન હતું. કારણ ભૂલથી ગોળી સાપના બદલે પેલા હરીફ તરવૈયાને વાગવાનો ડર હતો. બધા લેફ્ટનન્ટ વાહીના આદેશની રાહ જોઈ રહ્યા હતા. એમની નજર સામે પેલા હરીફની જીવનલીલા સમાપ્ત થતી જઈ રહી હતી.

હું એ સમયે મારા સાથીઓ સાથે થોડેક દૂર ખસીને નૌકા ચલાવનારની પાસે મૌન ઊભો હતો. અને જીવન અને મૃત્યુ વચ્ચે સંઘર્ષ કરતા પેલા હરીફને ફાડી આંખે જોઈ રહ્યો હતો. અયાનક મારું યુવાન શરીર ફફડી ઊઠ્યું. એક વાર તો મનમાં થયું કે હું મારી રિવોલ્વર પેલા સાપ પર ચલાવું. પણ તે સમયે મારાથી મોટા અને શિક્ષિત નૌકા સૈનિકોને એમના પોતાના નિશાનનો ભરોસો ન લાગવાથી મારા જેવા નવોદિતનું દુઃસાહસ ઢીલું પડી ગયું.

પેલો હરીફ તરવૈયો સાપ સામે ટક્કર લેતાં લેતાં થાકી ગયો હતો. તે હમણાં જશે તેવી સ્થિતિમાં હતો. રક્ષકદળના અસહાય ચહેરાઓ પર ઘેરી નિરાશા છવાયેલી હતી. ત્યાં જ સાગરની શાંતિનો ભંગ કરતાં એક ઘડાકો થયો. નૌકામાં સવાર થયેલા લોકોએ એકસાથે ચીસ પાડીને ભય અને અનિષ્ટની આશંકાથી પોતાની આંખો બંધ કરી દીધી.

જ્યારે એ લોકોએ એમના ચહેરા પરથી હથેળીઓ હઠાવી તો બધા એ જોઈને આશ્ચર્ય પામ્યા કે પેલો હરીફ તરવૈયો મજાથી દરિયાની સપાટી ઉપર તરી રહ્યો હતો. અને એનાથી થોડા અંતરે એક વિશાળકાય સાપ લોહીથી લથપથ ઊલટો પડ્યો હતો.

લેફ્ટનન્ટ વારીએ ગંભીરતાથી મારા તરફ જોયું તો હું મારી ભૂલ સ્વીકારતાં બોલી ઊઠ્યો, સાહેબ, મેં આપની આજ્ઞા વિના ગોળી ચલાવી એ માટે હું ગુનેગાર છું. આપ ઈચ્છો તે સજા મને કરો. પરંતુ સાહેબ, હું સાચું કહું છું કે પેલા હરીફને વિષમ પરિસ્થિતિમાં ફસાયેલો જોઈને હું એટલો બધો ઉશ્કેરાઈ ગયો કે કોણ જાણે ક્યારે મારો હાથ રિવોલ્વર પર ગયો અને ક્યારે ગોળી છૂટી.....એ તો સારું થયું કે પરિસ્થિતિ પામીને પેલા હરીફ તરવૈયાએ પાણીમાં ડૂબકી મારી, નહિ તો અનર્થ થઈ જાત.

મારી વાત પૂરી થતાં થતાં લેફ્ટનન્ટ વાહીના ચહેરા પરની કઠોરતા દૂર થઈ ગઈ હતી. એમણે મને પાસે બોલાવ્યો અને મારી પીઠ થાબડતાં કહ્યું, નવજુવાન, આજે કઠિન સમયે તે તારી બુદ્ધિથી કામ લઈને એક સાચા સૈનિકધર્મનું પાલન કર્યું છે...હું તારા પર ખૂબ જ પ્રસન્ન છું. પાછા ગયા પછી કેપ્ટન સાહેબને બઢતી માટે ભલામણ કરીશ.'

મારી આંખોમાં લેફ્ટનન્ટ પ્રત્યે શ્રદ્ધાના આંસુ ઊભરાઈ આવ્યાં.

